

Frit Danmark

3. Aarg. Nr. 2

Udgivet af en Kreds af Danske

Maj 1944

Aabent Brev

fra Danmarks Frihedsraad til det tyske Riges Befuldmægtigede Dr. Werner Best

Hr. Dr. Best!

I Deres Henvendelse til den danske Befolkning den 25. April 1944 har De proklameret en skærpet tysk Undertrykkelse af vort Land.

Efter nazistisk Sædvane begrunder De ikke aabent og ærligt dette Skridt med, at Tyskland føler sine Interesser truet af den danske Modstandsbevægelse, men udsmykker i Stedet Deres Trusler med hykleriske Forklaringer og usandfærdige Paastande.

De vover at hævde, at de tyske Myndigheder »med Beklagelse« er Vidne til »Voldshandlinger«, »Ødelæggelser« og »Blodorgier af Mord paa danske«.

Men *De ved* lige saa vel som vi, at Tysklands uprovokerede Overfald paa vort Land den 9. April 1940 er den Voldshandling, der aabnede Vejen til de nuværende lovløse Tilstande i Danmark.

De ved, at det er nazistiske Bander, der i blind Hævnfølelse har foranstaltet Ødelæggelser paa Sportslokaler, Studenterbygninger, Filmsateliers, Biografer og Restauranter, og som kaster Bomber mod overfyldte Sporvogne.

De ved, at Mordene paa Kaj Munk, Dr. Vigholt, Lektor Ibsen, Red Thomsen, Dr. Stefan Jørgensen o. fl. er foranstaltet af Gestapo og dets betalte Haandlangere. Disse Mænd er udelukkende myrdet, fordi de tænkte og talte som Danske.

Og *De ved ogsaa*, at den danske Frihedsbevægelse hverken har begaaet meningsløse Ødelæggelser, eller myrdet Folk paa Grund af deres Sindelag.

De Fabrikker, Sabotagen har bragt til Standsning, bidrog alle til at forhale Nazismens Nederlag ved at producere Krigsmateriel til Tyskland. De Personer, Frihedskæmpere har uskadeliggjort, var alle Stikkere, som for høj Betaling udleverede deres ærlige Landsmænd til vore Fjender.

Naar De taler om »Underverdenens Elementer«, der arbejder »paa udenlansk Ordre«, saa rammer den Karakteristik ene og alene de danske Nazister og Pengejægere, som De og Deres har taget i Sold.

Men de unge danske Mænd, som De Dag for Dag lader henrette som Gidsler — som Straf ikke for deres egne antityske Handlinger, men for deres frie Kammeraters — disse unge danske er sunde, retsindige og idealistiske Mennesker der har kæmpet for vort Lands Befrielse.

Ogsaa deite ved De.

Hvert Ord De siger er i Strid med Sandheden, og hver Terrorhandling, De gennemfører, et Brud paa Humanitet og Ret.

Formaalet med Deres Henvendelse er at drive en Kile ind i det danske

Folk og derved at svække vor Modstand. Men det vil ikke lykkes Dem. Igennem Aarhundreder har vi Danske i Frihed grundlagt vort Syn paa Menneskerettigheder og Sandhed, et Syn diametralt modsat det, der behersker Nazismen. De kan lade brænde, hæрге og myrde. De kan fængsle og henrette. De kan lokke eller true. Men De kan aldrig knække vor Vilje og vor Evne til at bekæmpe den Magt, der har styrtet Verden ud i Krigens Ulykker og berøvet Danmark dets Frihed.

København, den 27. April 1944.

Danmarks Frihedsraad.

Ny Fase i Besættelsestidens Historie

Dr. Bests Proklamation af 25. April indvarslede en ny Fase i Besættelsestidens Historie. Det tyske Greb om Danmark skal yderligere strammes. Som i Augustdagene sidste Sommer er Hovedaarsagen til de nye Foranstaltninger Tyskernes Invasionsfrygt. De ved at store Dese af det danske Folk er parat til at yde de allierede al mulig Støtte, naar de gaar i Land paa Kontinentet, og de sidste Uger har bragt Beviset for, at Frihedsbevægelsens Kampkraft og Befolkningens Modstandsvilje er saa stærk som nogensinde. Derfor har v. Hanneken søgt og faaet Berlins Støtte til at gennemføre en haardere Kurs, og Dr. Best kaster sin alfaderlige velvillige Maske og viser sit sande Ansigt, Despotens.

Lad os kort opridse Begivenhederne i Ugerne før og efter den 25. April.

Folkestrejken i Sønderborg den 17. og 18. April — Dybbølsdagen — var en kraftig Protest overfor den hensynsløse Beskydning af Alsundbroen, der kostede en ung Mand Livet. Det var femte Gang, en tysk Kaptajn gik amok og fyrede løs paa Broens intetanende Passanter, og hverken løjragtige Undskyldninger eller Maskingeværer paa Gaderne kunde

hindre Borgerne i at lægge alt Arbejde i Byen stille i halvandet Døgn.

Sabotagen har taget et nyt Opsving. I Løbet af de sidste Uger er en lang Række Værnemagtsvirksomheder blevet bragt til hel eller delvis Standsning. Nævnes kan Skandinavisk Motor Co., Nørrebro, Caltorps Maskinfabrik, Roskildevej, Aage Sørensens Maskinfabrik, Stubmøllevej, Atlas, Nordre Fasanvej og Oliemøllen, Lyngbyvej, alle København. Endvidere er et tysk Hospitalsskib (tomt) blevet sænket i Aalborg, der har været Brand paa Rørdals Cementfabrik, Nr. Sundby, i Sakskøbing er adskillige Lastbiler, der skulde udleveres til Værnemagten, gaaet op i Flammer, og ved Lunderskov har der været Jernbanesabotage.

3 Stikkere er i April blevet undlivet, nemlig Radioforhandler Gundel, Vesterbrogade, Chauffør Lerche, Magnolievej og en af Gestapos farligste og højst betalte Haandlangere, Rudolf Christiansen, kaldet „Hestetyven“. Desuden er en Sabotagevagt ved Navn Müller blevet dræbt under et Anslag mod „Nordværks“ Ryesgadeafdeling.

Gestapos Arrestationer har været i stadig Stigen. I Dagene efter den

20. gik det navnlig ud over fremtrædende Medlemmer af K. U. i København; Gestapo gik frem efter de Kartoteker, Schalburgfolk havde stjaalet i Forningens Kontor i Paasken. Overalt i Landet er der indløbet Rapporter om *Overfald, Voldtægt* og *Hærværk*, forøvet af tyske Soldater og Schalburgfolk.

En tysk Obergefreiter blev under uopklarede Omstændigheder saaret paa en Sporvogn udenfor Københavns Kommunehospital den 21, han skal senere være afgaaet ved Døden, og den 23. blev der i et Dusin københavnske Biografer fremvist Karikaturer af Hitler, samtidig med, at der holdtes en national Tale. Disse sidste Begivenheder benyttede Tyskerne som Paaskud til deres Aktion.

Den 24. April udsendte Dr. Best sin Proklamation. Samtidig blev alle storkøbenhavnske Biografer lukkede og al Forbindelse med Sverige afbrudt. Gestapo iværksatte i de følgende Dage storslåede Razziaer paa københavnske Gader og Caféer, hvor Folk i Hundredevis blev slået paa „Dagmarhus“ og undersøgt. Pressecensuren blev skærpet, Sabotagen der før *skulde* omtales, blev nu fortiet, Censuren nøjes ikke med at kræve Artikler og Meddelelser optaget, men bestemmer ogsaa i Detailler Opsætning og Udstyr. TT.s Korrespondent kan ikke som hidtil telegrafere ucensureret til Sverige. Og den spinkle Forbindelse mellem dansk og tysk Politi, som endnu blev opretholdt, er afbrudt. Ingen kan faa Oplysning om, hvem Gestapo arresterer.

De nazistiske Hævnaktioner er naturligvis blevet fortsat og forøget. De sidste Ofre for Gestapos Mordcentral — den berygtede „Abteilung III“ — er Dr. Stefan Jørgensen, Politibetjent Caspersen og Direktør Børsholdt. Nazister har forøvet et usædvanligt raat Attentat mod en Sporvogn paa Vesterbrogade, og flere Bygninger, deriblandt et Bogtrykkeri i Rosenørns Allé og Ejendommen Vester Boulevard 29, der rummede en Række Filmskontorer, er blevet sprængt. To Mennesker er blevet dræbt ved disse Ødelæggelseshandlinger.

Den 27. foranstaltede Tyskerne en latterlig *Provokation*, idet de nedkastede en Million „engelske“ Flyveblade over København. Meningen var at indbilde Folk, at vi kan vente os Besættelsestropper med Russere og Negre, naar de allierede gaar i Land. Bladene var trykt med *tyske* Typer paa *norsk* Papir, — og forøvrigt erklærede selv de faa, der lod sig føre bag Lyset, at de hellere saa 10 Negre end 1 Tysker paa vore Gader!

Og endelig har Best gjort Alvor af sine Trusler om *Gidselhenrettelser*. Som de er Volontør *Niels Stenderup* og Kommuelærer *Svend Otto Nielsen* („John“) blevet myrdet. Begge er de faldet, fordi de ikke vilde bøje sig under det nazistiske Aag, men deres Gerninger er iøvrigt vidt forskellige. Niels Stenderup var en ung Student, der i Begyndelsen af Februar efter en pludselig Indskydelse forsøgte at tilvende sig en Revolver fra en tysk Soldat paa Hovedbanegaarden i København hans Handling kan kaldes en Drengestreg, men den var dog

Udtryk for, at han ønskede at yde sit Bidrag til Danmarks Befrielse. Svend Otto Nielsen var derimod en moden Mand, som længe maalbevidst havde arbejdet i Modstandsbevægelsen Rækker, hvor man beundrede hans Mod og hans Redelighed. I December blev han udpeget for Gestapo af den senere undlivede Stikker, Fru Delbo, og under den paafølgende Ildkamp blev en Tysker dræbt. Selv saaredes John alvorligt, og han har gennemgaaet maanedlange Lidelser i det tyske Fængsel.

Disse to Mænd er det, Best betegner som Voldsmænd og Mordere!

Tyskernes videre Hensigter er endnu uklare. Muligvis forestaar der yderligere Indgreb overfor dansk Politi og Civiladministration, og i hvert Fald vil ethvert Hensyn blive sat til Side i Forsøget paa at knække den danske Modstand. Men lige som efter 29. August vil Tyskernes Fremfærd kun have eet Resultat: En yderligere Sammensvejsning af alle danske.

Vi skal ikke lade os provokere til at besvare de tyske Overgreb med Hævnattentater, der kun unødigt vil medføre Repræsalier overfor uskyldige. Men vi fortsætter og udvider vor maalbevidste Kamp mod Nazismen og Besættelsesmagten.

„Europa udenfor Lov og Ret“!

I det engelske Tidsskrift *The Economist* for 19. Febr. 1944 findes en Artikel „Outlaw Europe“, hvori de okuperede Folkeslag i Europa skildres paa en forbløffende Maade.

Artiklen indleder med at omtale de franske og jugoslaviske „bush rebels“ (Partisaner) som lovløse Bevægelser, hvis Eksistens betyder den alvorligste Fare for de paagældende Landes sociale Fremtidsudsigter. Dernæst fastslaaes, hvor overordentlig betydningsfuldt det er, at denne „Lovløshed“ endnu ikke har faaet rigtigt Fodfæste i Vesteuropa — men, tilføjes der, det er jo netop i Vesteuropa, de næste haarde Kampe vil finde Sted, og Resultatet vil sagtens blive det samme som i Jugoslavien og i Sydfrankrig.

Ofte, siger Bladet, er denne Kamp mod Okkupanterne saa fortvivlet, saa altopslugende, at den overhovedet ikke levner Tid eller Kraft til politisk Tænkning eller til Tænkning i det hele taget. Det er paafaldende, hedder det, saa ringe en Rolle Po-

litik i Før-Krigs Betydning spiller i de Rapporter, der indløber fra besatte Lande, og lidt senere skrives „i det underjordiske Europa hersker en dyb, raa, primitiv Nationalisme, naturlig, instinktiv snarere end politisk. Efter Tur er de forskellige Nationer blevel trampet ned. Hver af dem har maattet tømme Nedværdigelsens Bæger til sidste Draabe. Modstandsbevægelsens Mænd i de enkelte Lande har maattet holde ud, uden Støtte i fire lange, trælse Aar. Fra deres ensomme Poster har de ikke kunnet fatte Krigens videre Horisonter eller begribe dens Logik. De er opheidsede, selvoptagne Patrioter, ...“ Og Artiklen slutter med at sige, at Efterkrigstidens europæiske Politik maa tage sit Udgangspunkt i dette totale europæiske Sammenbrud.

Med andre Ord, *Economist*, som blandt Tidsskrifter indtager en lige saa fremtrædende Plads som *Times* blandt Dagbladene, udnævner de okuperede Befolkninger til en Række nærmest barberiserede

Folkeslag, primitive Nationalister, heltemodige, gudbevare os, men med alle normale, etiske, sociale og politiske Følelser i total Opløsning.

— Vi mener ikke, denne Betragtning skal staa uimodsagt. Dels vidner den om en forbavsende Mangel paa Kendskab til de okkuperede Folk, dels maa den sikkert opfattes som Led i en „Oplysningsvirksomhed“, som visse Kredse i England gennemfører for at slaa fast, at de okkuperede Lande ikke er i Stand til at falde til Ro og styre sig selv efter Krigen. Der kunde synes at være nogen Forbindelse mellem *Economists* Betragtninger og det Stormløb, der fornylig fra visse konservative Kredse blev foretaget mod Udenrigsminister *Eden*, udsprungen af Utilfredshed med hans frie Syn dels paa Forbindelsen med Sovjetunionen, dels paa Forbindelserne til de undertrykte Folkeslags Kamp.

Det er værd at bemærke, at de engelske Statsmænd, som i Dag staar med Ansvar for Krigens Førelse, aldrig har undladt at yde de kæmpende Patrioter i de undertrykte Lande al mulig Anerkendelse og gaa i direkte Samarbejde med dem for at fremskynde Sejren over den fælles Fjende. Erindres vil bl. a. *Edens* Hilsen til „alle tapre danske Kammerater, som Frontkæmpere i de Allieredes Rækker sammen med andre undertrykte Nationer“.

Det er ikke vor Opfattelse, at de ansvarlige engelske Statsmænd opfatter Frihedskæmperne i de undertrykte Lande som en Samling halvvilde, man vel kan udnytte i den øjeblikkelige Situation, men som straks efter Krigen maa underkastes den strengeste Tugt og Opdragelse.

Mod en saadan Opfattelse maa vi protestere paa det kraftigste. Frihedsbevægelsen saavel i Danmark som i de øv-

rige okkuperede Lande har i de forløbne Aar vist, at den er i Stand til at lede Kampen klogt, selvdisciplineret og med stor Indsigt. I den Sammenslutning af Frihedskæmpere fra alle politiske Partier, der har fundet Sted, ligger ogsaa et Bevis paa, at Frihedskampens Ledere ikke alene ikke har mistet al Evne til Tænkning, saaledes som *Economist* formoder, men endogsaa er i Stand til at tænke politisk og har indset, at indbyrdes politiske Stridigheder, som bl. a. *Economist* fører an i England, ikke paa langt nær virker saa befordrene for Kampen mod Hitler, som den Enighed, de okkuperede Folk med virkeligt politisk Storsyn har etableret tværs over alle Partiskel.

Og hvad specielt vort Lands Frihedsbevægelse og dens Evne til Tænkning — endog politisk Tænkning — angaar, kunde vi ønske at henlede *Economists* Redaktions Opmærksomhed paa Frihedsraadets Program for den nærmeste Efterkrigstid, saaledes som det er udformet i Pjecen „Naar Danmark atter er er frit“. Baade denne Publikation og Kommunisternes „Vi kæmper for et sandt Demokrati“, hvori de gør Rede for deres Syn paa Efterkrigstidens økonomiske og sociale Politik, har været omtalt i engelsk Presse og Radio, baade i *Times* og i saavel *BBCs Homeservice* som i *European Service*. Det skulde synes utænkeligt, at en Mand, der er saa bekymret for Europas fremtidige Skæbne som Forfatteren til „*Outlaw Europe*“ ikke skulde have kendt disse to Dokumenter, og vilde han have været helt objektiv, burde han da have nævnt dem — om ikke som andet, saa dog som et lille bitte Tegn paa, at der var Haab endnu for Europa;

Og iøvrigt kunde Forfatteren uden at forlade sit Skrivebord have fundet Symptomer paa politisk Modenhed hos de le-

dende Organer i de okkuperede Lande — ogsaa de franske og jugoslaviske.

De undertrykte Nationer har faaet nok af fremmed Administration. Med stor Fasthed vil vi frabede os enhver fremmed Indblanding i vore Forhold — udover hvad der er krigsmæssigt nødvendigt.

Folk der uden at kues har kunnet modstaa 4 Aars tysk Terrorregime og som har kæmpet og til det sidste vil kæmpe organiseret, disciplineret og maalt bevidst de vil ogsaa kunde bygge deres fremtidige Tilværelse op paa egen Haand. I Samarbejde med de Allierede, men uden Indblanding fra nogen Side.

Der er 22,425 danske Arbejdere i Tyskland

„Frit Danmarks Særnummer om danske Arbejderes Skæbne i Tyskland, Offentliggørelsen af et Dokument fra det danske Gesandtskabs Ruiner i Berlin, har vakt Opsigt langt ud over vort Lands Grænser og er blevet refereret og kommenteret ikke blot i de danske, men ogsaa i de udenlandske Radioudsendelser fra London. Steen Gudme sagde i en Udsendelse den 12. April, at med F. D.s Særnummer faar Verden for første Gang en dokumenteret Redegørelse fra en officiel Instans om de Kaar, der bydes danske Arbejdere i det tredie Rige. Gudme tilføjer, at snart vil disse Afsløringer være spredt ud til alle Lande, hvor Tyskerne søger at shanghaje Arbejdskraft.

Denne Forsikring om Værdien af det Materiale F. D. har kunnet fremlægge for den danske Offentlighed, er os meget kær, saa vist som Udbredelsen af Sandheden om Nazisterne og deres Styre maa være alle illegale Blades vigtigste Maal.

I det omtalte Særnummer nævnes til sidst, at man ikke længere har noget Tal paa, hvor mange danske Arbejdere, der for Tiden opholder sig i Tyskland. Fra dansk Side anslog man løseligt Tallet pr. 1. December

1943 til at være 28,000, medens Tyskeren Dr. Heise, der er Leder af Hvervekontorerne her i Landet, paastod, at Tallet laa et Sted mellem 60 og 70,000.

Det viser sig imidlertid, at Dr. Heises Antagelse med et mildt Udtryk er optimistisk — han, der trænges haardt fra tysk Side for at skaffe Arbejdskraft, har naturligvis været interesseret i at opgive saa stort et Antal som muligt og har i sin Tjenesteiver opgivet et Tal, der er ca. tre Gange for stort. Han har talt paa samme Maade som hans militære Kolleger tæller nedskudte allierede Flyvemaskiner.

Der er nu paa tysk Foranledning foretaget en Opgørelse, der viser, at der pr. 31. December 1943 befandt sig ialt 22,425 danske Kvinder og Mænd som Arbejdere i Tyskland. „Nur für Dienstgebrauch“ — Kun til tjenstlig Brug — staar der paa Listen, som det ikke er Meningen skal slippe udenfor de tyske Kontorer. Det er imidlertid alligevel sket, og *Frit Danmark* bringer den herved til Offentlighedens Kendskab. Listen har ikke alene Interesse, fordi den oplyser hvormange af vore Landsmænd der befinder sig i Tyskland, men ogsaa — eller maaske først og

fremmest — fordi den røber den Fordeling, som man hidtil kun har vidst lidet eller intet om.

Listen fra den Generalbefuldmandtagedes Kontor for Arbejdsindsast ses saaledes ud:

Der Generalbevollmægtigte
für den Arbeitseinsatz

*Nur für den
Dienstgebrauch*

**Die in Grossdeutschen¹⁾ Reich vorhandenen dänischen
Arbeitskräfte am 31. Dezember 1943.²⁾**

Gauarbeitsamts- bezirke	Män- ner	Frau- en	Zus.	Gauarbeitsamts- bezirke	Män- ner	Frau- en	Zus.
Ostpreussen	41	8	49	Düsseldorf	40	16	56
Oberschlesien	49	3	52	Köln-Aachen	69	11	80
Niederschlesien	32	27	59	Moselland mit			
Mark Brandenburg	389	82	471	Luxemburg	24	10	34
Berlin	6726	2088	8814	Westmark mit			
Pommern	157	39	196	Lothringen	51	7	58
Mecklenburg	701	74	775	Rhein-Main	136	147	283
Schlesvig-Holstein	4610	865	5475	Baden mit Elsass	115	32	147
Hamburg ³⁾	1185	114	1299	Württemberg	48	61	109
Weser-Ems	776	57	835	Mainfranken	5	10	15
Osthannover	341	24	355	Franken	45	—	45
Südhannover-Braun- schweig	217	132	349	München-Oberb.	427	26	453
Magdeburg-Amhalt	100	101	201	Bayreuth	13	4	17
Halle-Merseburg	80	16	96	Schwaben	22	8	30
Sachsen	345	159 ⁵⁾	504	Wien	501	64	565
Sudetenland	107	9	116	Niederdonau	69	4	73
Thüringen	55	31	86	Oberdonau	54	30	84
Kurkessen	82	26	108	Tirol-Vorarlberg	32	2	34
Westfahlen-Nord	73	18	91	Salzburg	7	1	8
Westfahlen-Süd	110	5	115	Kärnten	8	—	8
Essen	145	7	152	Steiermark	21	4	25
				Danzig-Westpreus.	79	16	95

Grossdeutsches Reich 18,087 Männer. 4,338 Frauen zusammen: 22,425

- 1) Ohne Reichsgau Warteland, Regierungsbezirk Zichenau und Kreis Sudauen, aber einschl. Elsass, Lothringen und Luxemburg
- 2) Einschliesslich der Nichtbeschäftigten und der Personen ungekarteten Verbleibs, die bisher nicht regelmässig und vollständig erfasst waren.
- 3) Nur Beschäftigte, aber auch diese Zahl ist unvollständig.
- 5) Für den A. A.-Bezirk Leipzig sind die Angaben vom 30. September 1943 eingestetzt worden.

Medens det totale Antal af vore Arbejdere i Tyskland er betydelig mindre end man ogsaa fra dansk Side havde forestillet sig, er Antallet af kvindelige Arbejdere næsten 2000 større end man havde regnet med.

Det Tal, der gjaldt for nogle Maaneder siden, er sikkert i Dag væsentlig forringet: naar de danske Arbejders Kontrakter udløber, har de i Reglen travlt med at komme hjem, og deres Rædselsberetninger opmuntrer ikke andre til at rejse sydpaa for at erstatte dem. Hertil kommer, at Værnemagtsarbejderne i Jylland sta-

dig sluger næsten al den Arbejdskraft, der kan skaffes. Iøvrigt er det vel ogsaa smaat, hvad der for Øjeblikket kan udføres af Rustningsarbejde i Ruinerne af Berlin og de øvrige Industricentre, hvor Størstedelen af de danske Arbejdere var beskæftiget.

Vi er overbevist om, at det ikke længere er saa paakrævet som det engang var, at advare danske Arbejdere mod at rejse til Tyskland — men for en Sikkerheds Skyld gentagenter vi vor Advarsel:

Rejs ikke til Tyskland.

Landsmand! — Skriv dette af og send det videre!

Er Kvinderne med?

En Husmoder skriver til os:

Vi har baade den samme Ret og Pligt som Manden til at være med i Arbejdet paa at kaste det tyske Aag af os. Det mindste, vi kan gøre er: ikke at være en Hemske paa vore Mænd og vore Børn. Mon der ikke er en Del gifte Koner, der faar deres Mand og unge Sønner til at love ikke at deltage i noget illegalt? Jeg har selv en Gang været nær ved at prøve at holde mine Sønner tilbage.

Men hvis hver enkelt af os ikke er villig til at ofre, hvordan vil vi da nogensinde kunne se Folk fra de frie Nationer i Øjnene? De ofrer deres Blod, skulde vi saa have Lov til fejgt at gemme os i Sikkerhed. Jeg er

lykkelig over, at jeg har overvundet min medfødte Frygt og set, hvad Æren og Pligten byder.

Først: Vi bør lade vore Mænd og voksne Børn have deres Frihed til at handle som deres Samvittighed siger dem. Dernæst: Vi kan aktivt hjælpe med i meget. Lad aldrig et illegalt Blad gaa til Spilde, find dem i Deres Bekendtskabskreds, som trænger til at stives af og send Bladet videre. Tyskerne er lumske og brutale, og mange lader sig narre og forskrække — Spred Oplysning om Tyskernes Handlinger og stiv de svage Karakterer af. Nok skal vi være forsigtige og aldrig „snakke“ om, hvad vi kender til illegalt Arbejde, men vi skal have Mod til at bekende os som Danske, hvor vi færdes. Tyskerne er stærke, fordi de har Vaaben; men vi er stærkere, for Sandheden og Retten er paa vor Side. Hver enkelt af os skal kæmpe paa sin lille Front. Naar vi alle staar samlede i urokkelig Enhed, er vi uovervindelige.

Vestkysten - Danmarks Klondyke

Der er Gullash-Stemning i Vestkystens Byer i disse Aar. Den, der skriver disse Linier, har fornylig været rundt i alle de vestjydske Byer, set unge Fiskerdrenge, der har tjent 3000 Kroner paa en Uge, og Entreprenører, der har tjent det dobbelte paa en Dag, kaste om sig med Penge paa Beværtningerne i Esbjerg; truffet Vognmænd i Ringkøbing, Landmænd paa Holstebroegnen, Sort Børs-Grosserer i Thisted og Arbejdere i Lemvig og Struer, der uden Skrupler lever højt paa den vældige Pengeflod, som Tyskerne lader flyde fra den danske Stats Kasse, i Kupéer og Rutebiler bliver man overvældet med Historier og Anekdoter der illustrerer Pengerigigheden — og Vareknapheden — i disse Egne. Der er adskillige, som køber for 70 Kroner Tobak om Ugen, uden der

derfor er Grund til at misunde dem deres Tobaksrigelighed, for de faar maa-ske en 10 Stk. Pakke Trader om Dagen, I Ringkøbing hørte jeg en Arbejder byde 35 Kroner for en tom Snapseflaske, — den er jo en Forudsætning for, at han kan faa en fyldt hos Købmanden. Kommer man til Lemvig en Lørdag Eftermiddag, bør man kigge ind paa Byens Hoteller og Restaurationer, hvor Landmænd fra Omegnen er kommet ind og har samlet sig andægtigt om Bordene for at spille Kort, det er „Mausel“ og „Lige-ud“, de spiller, men det kaldes „lydløst Kortspil“, for der er ingen tarvelig Raslen med Mønter; ved Siden af hver Spiller ligger der Stabler af Hundredekronesedler! Om een taber 4000—6000 Kroner paa en Eftermiddag er det ingen Sensation.

Paa Hotel „Royal“ i Thisted, Byens fornemme gamle Hotel paa Torvet, der forhen var Indbegrebet af Stillighed, er der ikke til at spytte for tyske Officerer, som sammen med Byens Damer, Sagførerens og Tandlægens Fruer, Blikkenslagerens Døtre o. s. v. er blevet Herre i Huset. Og Side om Side med Tyskerne larmer den nye Tids Gullash-Baroner, de store Entreprenører fra Hasted og Oddesund, disse Krigsmillionærer, som for en stor Del var Umuliusser før Besættelsen, men som har faaet — og taget — deres store Chance, da Tyskerne kom. En af dem lejede en Aften hele Hotellet og arrangerede et kostbart og løssluppet Karneval for Kolleger, tyske Officerer og Byens Tyskertøse og — Fruer. Det var ogsaa i Thisted, at en almindelig Smedesvend engagerede et af Radioens store Transmissionsorkestre hjem i sin Lejlighed for at give Koncert mod et Honorar, der nærmer sig et firecifret Tal.

Danske Arbejdere bygger Europas »Vestvold«

Man kunde fylde hele Bladet med Historier fra dette Stykke Gullash-Danmark; men det har mere Interesse at betragte Forudsætningerne for denne Pengerigelighed og Virkningerne paa de forskellige Befolkningsgrupper, der lever højt paa den.

Naar man ser bort fra Fiskernes unormalt høje Indtægter, stammer alle Pen-

gene fra de store tyske Fæstningsværker og Militæranlæg langs Vestkysten og inde i Landet. Og selvom der allerede længe har været ret omfattende Forsvarsforanstaltninger i Gang her, var det dog først efter Rommels Inspektionsrejse sidste Efteraar, at hele dette Arbejde kom op i det nuværende Plan. Kort før Jul begyndte en ny Periode, der stort set gav sig følgende Udslag; ny og større Militærbelægninger langs Vestkystens Landsbyer med private Indkvarteringer paa Gaardene, hvilket tidligere var en Undtagelse: Anlæg af udstrakte Landminefelter og især Gravning af lange Grøfter til Tankfæller; Bygning af mange nye Bunkers samt Opstilling af umaadelige Pigtraadsspærringer. Samtidig blev Tusinder af nye Arbejdere, dels tvangskrevne, dels lokket til at tage Arbejde for Tyskerne. Ogsaa disse Arbejdere er — med de danske Myndigheders Medvirken indkvarteret rundt omkring, baade i Byerne og paa Landet. Jo mindre Byerne er, des mere præger disse fremmede Bybilledet. I Lemvig hører man om Aftenen mere Tysk og Københavnsk paa Gaden, end man hører Jydsk.

Det er en broget Skare, disse danske Værnemagtsarbejdere. Selv om der naturligvis er talrige ordentlige Mennesker mellem dem, er der ogsaa adskillige daarlige Elementer og meget Ros. Almindelige Arbejdere tjener fra 25 til 50 Kroner om Dagen alt efter som Akkorden er. Daglejerne lønnes normalt med

25 til 30 Kroner dagligt. Men for Specialarbejdernes Vedkommende gælder der helt andre Sæts; de tjener hyppigt 500 til 800 Kroner om Ugen. Derfor gaar de ofte helt amok, naar de mærker Tegnebogen svulme; de gaar paa Beværtning, hvor de føler sig i Stand til at købe hele Foretagendet, de smider om sig med Penge, svømmer i Spiritus og er ikke morsomme for andre at være i Nærheden af. For Flertallet af Arbejderne er det dog, trods de store Lønninger, ingen Guldgrube at blive Værnemagtsarbejdere. De maa finde sig i en meget lang Arbejdsdag, op før Hønsene for at naa en af de talrige Rutebiler, der kører ud til Arbejdspladsen, og først hjem længe efter, at Dagen er sluttet for andre Mennesker. Dertil kommer, at de maa leve under de usleste Boligforhold og betale svimlende Priser derfor. Der er snart ikke det Hønses hus eller det utætte Tagkammer, der ikke er omdannet til „Beboelse“ for Tiden. Hertil og til Føden gaar en stor Del af Lønnen, og naar saa Cigaretterne, der jo er uundværlige for mange, holdes i himmelraabende Priser, er der i Virkeligheden ikke meget tilbage af Ugelønnen at sende hjem til Familien. Lidt skal der jo ogsaa være til at more sig for — og Morskab er kostbar i de rigtige Klondykebyer, hvor Øl kun sælges sammen med dyrt Smørbrød, og Drikkevarerne er forskaaret Whisky og spritholdig Gin.

Men Arbejdet paa selve de tyske An-

læg gaar mange Steder sejt og sendrægtigt, — det skal siges til Arbejdernes Ros. Maaske skyldes Sendrægtigheden ikke altid bevidst Sabotage, men det er dog bedst at se Millionerne blive øst ud til Ingenting end til tyske Befæstningsanlæg. Typisk er Historien om 30 Arbejdere fra Struer, der havde faaet Ansættelse paa Flyvepladsen i Rom (mellem Holstebro og Lemvig), og som efter 14 Dages Forløb blev afskediget, da en tysk Funktionær ved et Tilfælde opdagede, at de i hele Arbejdstiden sad i en Lysning i Skoven og spillede Kort. De havde i de to Uger ikke arbejdet een Time paa Flyvepladsen!

Ved Gravearbejderne skrider Jorden ustandselig sammen. Naar der støbes Bunkers er der Gang paa Gang Sukker i Cementen, saa den er helt ubrugelig. To Haandfulde er nok til at ødelægge en hel Bunkers. Forøvrigt hjælper Vorherre godt til — mellem Harboøre og Thyborøn har Havet paa en Maanedstid væltet tre af Tyskernes solide Bunkers; Sandet skyllede væk under dem, saa de fik Overbalance og væltede omkuld. Og Fiskerne grinede lunt i Skæget, for de kendte jo Vesterhavet og havde hele Tiden vidst, hvad der vilde ske. Enkelte Steder har Stormen saagar væltet Bunkers, fordi Arbejderne havde „glemt“ at binde Blokkene sammen med Cement. Mange af Fiduserne er saa gode, at det vilde være Synd at publicere dem; det kunde skærpe Tyskernes Agtpaagivenhed.

For øvrigt sløves ogsaa de tyske Soldater, som arbejder herovre: der gaar sjældent en Dag, uden at der kommer Tyskere til Skade ved Uagtsomhed med Landminer eller Søminer, der driver i Land. Og at Tyskernes egen Tillid til Militæranlæggenes Effektivitet ikke er stor, kan bedst belyses ved følgende lille sandfærdige Anekdote: En tysk Major „et Sted paa Vestkysten“, der er en meget moderat Mand, som ikke for nogen Pris vil have, at der bliver skudt paa engelske Flyvere, tuller som Regel rundt og snakker jovialt med Arbejderne i konstant Beruselse. En dansk Arbejder, som var beskæftiget ved en Bunker, spurgte Majoren, om han virkelig troede, at disse Anlæg var paalidelige i Tilfælde af Invasion. Majoren svarede, at *han* skulde aldrig være med til at kommandere nogen tysk Soldat ned i de skrækelige Dødsfælder.

„Hvad vil I da gøre, hvis Invasionen kommer?“ spurgte Arbejderen. „Saa har vi det hemmelige Vaaben,“ svarede Majoren med Overbevisning. Og da Arbejderen frittede ud om, hvori det bestod, fik han Svaret: „Ved du ikke det? Det er en Stang med et hvidt Flag paa!“

Krigens Matadorer

Selv de største Arbejderlønninger er Smaabeløb mod de Summer, som foretagsomme Eutreprenører, Vognmænd Ingeniører med og uden akademisk Uddannelse, Fiskeeksportører og Indehavere af Muslingekogier kan tjene. Her er der mange som med Hud og Haar har forskrevet sig til Fjenden for de nytrykte, bundtede Clearingsedler. Eksemplernes Tal er legio, men de Herrer er skrevet op og vil blive husket. En fortrukken Schuft i Lemvig, som indtil for nogle Aar siden var Bybud, er nu Entreprenør og tjener 30.000 Kroner om Aaret

paa at grave Løbegrave paa Byens Sportspladser, Legepladser og Gader. Og han er Smaaavildt i Samenligning med de store Entreprenører ved Oddesundbroen, Hansten og Esbjerg. Folk som Høje-Christensen, Urup, og Niels Sørensen, Oddesund, der tjener ti og tyve Gange saa meget. Det er paa faa Aar blevet store og fine Folk, — een af dem, Carl- sen fra Randers, har endog opnaaet at blive ophængt til almindelig Beskuelse paa Charlottenborgudstillingen i Aar.

En anden af Entreprenørerne ved Oddesund tilbød for nylig en purung Ingeniør 16,000 Kr. for at være Straamand for ham i et Foretagende i tre Maaneder. En Vognmand i Struer erklærede, at det var en daarlig Dag hvor han ikke havde tjent 200 Kr. netto for *hver* Lastbil han havde i Arbejde.

Paa tysk Foranledning er der opstaaet en Mængde Muslingekogier ved Limfjorden, og der er Tilfælde, hvor et Muslingekogeri med en Kapital paa 20.000 Kroner kan indtjene sin Ejer 4000 Kroners Overskud om Dagen, naar alt fra Arbejds løn til Tantieme er betalt. Mange af Entreprenørerne driver en grænseløs Svindel. Det er ingen usædvanlig Trafik at opkøbe Arbejdskort fra Arbejderne, som derefter skifter Arbejdssted og melder til Politiet, at de har tabt deres Kort, hvorpaa de faar udstedt et nyt. Da Entreprenørernes Løn er et Beløb svarende til 20 Procent af den samlede Arbejds løn til deres Arbejdere, kan de paa saadanne Kort tjene 120 Procent af Arbejds lønnen.

„Frem Bondemand, frem!“

Mens Fiskerbefolkningens Indtægter paa Grund af Konjunkturerne er meget

store, er deres antityske Indstilling dog klar og utvetydig. Det samme kan desværre ikke helt siges om Landmændene i Vestjylland, hvoraf mange, baade store og smaa, ganske ublufærdigt stiller sig selv og deres Materiel til Raadighed for Tyskerne. Mange Gaardmænd udlejer deres Heste til Værnemagten for 70 Kr. om Dagen pr. Spand, og ofte drejer det sig om 4—5 Spand Heste fra en enkelt Gaard. Adskillige af de mindre Ejendomsbesiddere lader Konen passe Bedriften og deltager selv i de store Gravearbejder, og er derved med til at ødelæge egen og andres Jord. Unge Landarbejdere har — trods „Stavnsbaandsloven“ — i stort Tal forladt Landbruget — der forlanges 400—500 Kr. pr. Maaned i Løn for Landbrugsarbejde — og selv i Tørvemoser og Brun-kulslejer kniber det nu med Arbejdskraften. Særlig smertelig er Fældningen af de bedste Partier i de vestjydske Plantager. Med elektrisk Sav skæres der ned for Fode, og Bøndernes Vogne kører i lange Rækker Stammerne hen til Befæstningsanlægene. Alt tager man med, stort som smaat. „Smuler er ogsaa Brød,“ sagde Drengen. Kvinderne kan tjene 2,75 i Timen for at rive Marehalmen op i Klitterne, og hjælper herved ikke alene med til at skamfere dem, men ogsaa til at aabne Vejen for den alt ødelæggende Sandflugt, der har hærget de sidste Uger.

Det var spændende at se, hvorledes Bønderne vilde reagere, naar de fik Tyskerne paa nærmere Hold ved Indkvartering i Gaardene og som Vandaler paa deres Jorder. Naturligvis er der mange, ikke mindst blandt dem, der faar deres Marker ødelagt, som hader Tyskerne, men altfor mange Steder hører man om et venskabeligt Forhold mellem danske Landboere og tyske Soldater. „Vore Tyskere“ kalder

de dem, naar de taler om deres Indkvartering, og det er ikke ualmindeligt, at de bliver budt indenfor hos Familien, som behandler dem som deres egne og forærer dem Gaver at sende hjem til deres Paarørende. Naar der holdes Fester og Sammenkomster paa Gaardene, sker det tit, at de indkvaterede Tyskere bliver indbudt med, medens de inkvaterede danske Arbejdere ikke inviteres! Og den private Handel med Æg (til 1 Kr. Stk.). Gæs og Svin til Tyskerne er meget almindelig stadigvæk. En Gaardejer i Tørring har paa 1 Aar tjent saa meget ved at arbejde for de fremmede, at han har kunnet købe en Gaard til. Nu spørger den dansksindede Befolkning med Rette, om ikke denne Gaard skal tages fra ham efter Krigen.

Desværre gaar mange af de ansete Landmænd i Spidsen. En Foregangsmand inden for Andelsbevægelsen paa Ringkøbingeggen sagde forleden ganske uden Ironi: Det er herlige Tider for Landmændene, disse — undtagen uaturligvis rent landbrugsmæssigt set.“ Grundtvigske Højskolebønder har ganske glemt deres Danmarkshistorie og deres Danskhed. Indremissionske Gaardejere paatager sig pludselig at arbejde for Tyskerne om Søndagen med. En Rutebilchauffør fortalte at han havde forsøgt at supplere sin sparsomme Tildeling af Generatorbrænde ved at købe ulovligt Brænde hos nogle af Egnens Bønder. Han bød 50 Kr. Rummeteren uskaaret, men Svaret lød: „Det kan do it' fo, for æ Tysker' gir tres!“

Ogsaa blandt Landboerne er der naturligvis nogle, som saboterer Arbejdet. En Landmand mellem Holstebro og Ringkøbing skulde køre Grus for Tyskerne og fik 6 Kr. for hvert Læs, han kørte. Om Aftenen fik han 60 Kr. for 10 Ture; men det var ingen, der opdagede, at det var

det samme Læs Grus, han havde kørt frem og tilbage med hele Dagen. Den Slags Eksempler er der mange af. Og de meningsløse Ekspropriationer fremkalder naturligvis Sorg og Harme. I Ferring ved Lemvig fik nogle Familier Besked om, at deres Gaarde skulde overtages af Tyskerne en bestemt Dag. De gjorde alt klar til at sælge Indbo og Besætning ved en Auktion, men en halv Time før Auktionen skulde holdes, fik de at vide, at de alligevel kunde blive paa Gaardene. Men da havde en af Gaardejerne allerede solgt alt sit Indbo og hele sin Besætning!

Det er i mange Henseender et mørkt Billede der tegner sig af Jyllands Vestkyst i Dag: En Landsdel, der hærges og skamferes af Fjenden, kyniske Gullash-Baroner, Korruption og Svindel, national Ligeegyldighed og stupid Materialisme blandt mange Arbejdere og endnu flere Bønder. Men bag alt dette, som udadtil dominerer, er der en voksende Modstand og et nationalt Sindelag hos mange, som en Dag vil komme til Orde. For intet Steds i Landet er Skellet mellem dem, der er dauske, og dem, der har solgt sig, saa stort og uoverstigeligt som netop i Vestjylland.

Efterkrigstidens Problemer. II. Værnemagere

I Frihedsraadets Pjece omtales under Punkt IV: »Erhvervsdrivende, der har udnyttet Landets Nødstilstand til privatøkonomisk Vinding«. Det er med andre Ord »Værnemagerne«, som der her er Tale om.

Naar vi ser paa Forholdene i Danmark i Dag, efter 4 Aars Besættelse, falder det i Øjnene, at en vis mindre Del af Befolkningen lever fedt og godt — med store Indtægter — medens den store, brede Befolkning har faaet det vanskeligere og vanskeligere — tænk paa, hvor svært det er for alle højere eller lavere fast ansatte Tjenestemænd, smaa Erhvervsdrivende, Handels- og Kontor-medhjælpere og for alle de Arbejdere, der nøjes med deres normale Løn.

Pengenes Købekraft er stærkt reduceret, og Varemanglen gør det endnu sværere — tænk paa Husmoderen med de smaa Penge,

der skal føde — og ikke mindst klæde — en Børneflokk. Husmødrene i Byerne har det ikke for let!

Der er altsaa i disse fire Aar opstaaet stærke økonomiske Uligheder i Befolkningen — ligesom under den forrige Krig har vi faaet vore »Gullash-Baroner«, blot paa en anden Maade end før.

Det er Arbejdet for og Salget til den tyske Værnemagt, der har skabt de unormalt høje Indtægter — vi tænker hermed ikke paa den almindelige Pengerigelighed, der er en Følge af Vareknapheden.

Efter den 9. April 1940 var der straks enkelte smarte Forretningsmænd, der vejrede Chancen: de traadte paa eget Initiativ i Forbindelse med Tyskerne og tilbød deres Tjeneste! De fleste forholdt sig dog i Begyndelsen afventende. Hen paa Sommeren 1940 og senere henvendte Tyskerne sig

imidlertid til forskellige større Fabrikker, Entreprenører o. lign. og Regeringen, der jo blev presset haardt, gik efter Scavenius Politikens Retningslinier vistnok i nogle Tilfælde med til at formidle Forbindelserne til Erhvervslivet.

Vi maa dog straks understrege, at Tvang var der ikke Tale om: enhver kunde selv tage Stilling til, om han vilde arbejde for Besættelsesmagten eller ej. En Del Fabrikker og flere af de store Entreprenørfirmaer sagde Nej — eller undskyldte sig — og adskillige har holdt denne Linie til idag — Lovet være dem!

Men mange var der, som ikke kunde staa for Fristelsen til at tjene de store Penge, der vinkede, og enkelte troede, at Tyskland vilde vinde Krigen, og holdt derfor paa denne Hest — bortset fra de meget faa nazistisk indstillede var det ikke paa Grund af tyske Sympatier, at de gik med.

Nej, den nøgterne Forklaring er den, at vore hjemlige Værnemagere er Opportunister — eller Materialister om man vil — der ser paa hele Situationen som et økonomisk Spørgsmaal. De glemte, at hele vort Forhold til Tyskerne efter den 9. April burde ses fra en højere Plan — fra et immaterielt Synspunkt; og de glemte endvidere helt at vise Samfundssind i Forholdet til deres Medborgere, der kom til at bære »Dagens Byrde og Hede«.

Endelig var de heller ikke intelligente nok: de kunde ikke regne ud, at der maatte komme en

Dag, hvor Regeringens »Balancekunst« ikke kunde holde længere, det maatte ende med »norske tilstande«; Dagen kom, den 29. August 1943. Efter det Tidspunkt kan næsten enhver se, at man ikke kan baade samarbejde med Tyskerne og lade Gestapo jage Jøderne, mishandle danske Idialister og myrde ganske uskyldige danske Statsborgere!

For nogle Fabrikkers Vedkommende har det vel nok spillet en Rolle, at de maatte holde deres faste Arbejderstab beskæftiget — saadanne Overvejelser bør holdes dem til Gode. For Bygningsentreprenørernes Vedkommende gælder dette ikke: de har kun en ganske lille Stab paa enkelte Folk, Resten afskediges, naar et Arbejde er afsluttet. Det er derfor umuligt at finde en undskyldende Motivering for, at omkring et halvt Hundrede større og mindre Entreprenører — hvoraf adskillige ny-etablerede — mange Haandværkere i jyske Byer, en Mængde Vognmænd o. lign. efter kort Tids Forløb kastede sig over Værnemagtsarbejderne med stor Kraft og malplaceret Dygtighed, udvidede deres Personale og Administration til et tidligere helt ukendt Omfang og engagerede i Tusindvis af Arbejdere, Haandværkssvende, Lastbiler og Hestevogne. Og paa denne Maade paabegyndte en grundig Ødelæggelse af danske Værdier og dansk Natur.

Man skammer sig over Forholdet i Vestjylland, som de skildres andetsteds i Bladet!

Ogsaa mange Fabrikanter har hæmningsløst udnyttet Chancen og omstillet deres Fabrik til helt tysk Arbejde med „tyske Priser“, mens andre har været mere maadeholdne.

De Arbejdere, der direkte eller indirekte har produceret til Tyskerne, har i mange Tilfælde tjent uforholdsmæssige Lønninger. Men man kan ikke bebrejde Arbejderne og Haandværkersvendene, at de tager dette Arbejde, som Forholdene har ligget, ellers maatte de i mange Tilfælde gaa arbejdsløse. Det er Lederne, man maa drage til Ansvar for deres unationale Sindelag og manglende Samfundssind.

Hvorfor skulde disse Værnemagere holde store Fester med vanvittige Udgifter — Champagne osv. — og ofte endog tyske Gæster, paa Hotellerne i Jylland.

Hvorfor skulde Forholdene i Byer som Aalborg, Esbjerg, Thisted og flere udarte saa stærkt, at det virker som „Wild West“ — grimt, uciviliceret, og tarveligt.

Og endelig: Hvorfor skulde disse Herrer — Fabrikanter, Vognmænd, Eksportører og Entreprenører, tjene saa styrtende, naar de vidste, at vi selv — hele det danske Samfund — skulde betale deres Fortjenester i vort Ansigts Sved?

Dersom de havde ment sig „tvunget“ til at arbejde for Værnemagten, saa havde de jo kunnet nøjes med en beskedent eller slet ingen Fortjeneste; hverken Tyskerne eller vi andre har tvunget dem til at udnytte Danmarks Nødstilstand til egen Fordel.

— Naar Danmarks Økonomi efter Krigen atter skal bringes paa ret Køl, vil det være bydende nødvendigt at inddrive de Summer, der er indtjent i uberettigede Krigsgevinster. De skal anvendes til at reducere det Beløb som Tyskerne skylder os, men som næppe nogen Sinde bliver betalt tilbage. Hver enkel Værnemagers Forhold maa nøje undersøges og dokumenteres, selvom det bliver besværligt. Ingen bør dømmes vilkaarligt, men enhver Krigsgevinst, der findes uberettiget, bør konfiskeres uden Hensyn til hvor snedigt vedkommende har forsøgt at baandlægge den, og selvom han gaar fallit derved.

Dette byder ikke alene økonomiske Hensyn, men ogsaa vor Retsfølelse; det vil være rimeligt overfor de mange, der ikke har grebet Chancen, men af nationale Grunde holdt deres Sti ren, og det vil endelig være en social Retfærdighedshandling overfor den store Befolkning, der havde det saa svært under Krigens lange Aar.

Jo nærmere vi kommer Krigens afgørende Fase, jo haardere Tyskerne gaar til Værks overfor os — des vigtigere er det, at alle faar ærlig og aaben Oplysning. Radio og Dagspresse er helt og holdent under tysk Kontrol. Kun den frie Presse kan bringe Sandheden. Hjælp os derfor at udbrede »Frit Danmark«

Red. sluttet d. 1. Maj 1944.